

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Мира Цветкова-Арсова –

катедра по Специална педагогика и логопедия при ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски”

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2 Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Елени Николаос Люта

Тема: „Развитие на комуникативна способност при деца с аутизъм чрез PECS (система за общуване с картини)“

Научен ръководител: проф. дпн Цветанка Ценова

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Елени Люта комплект материали на хартиен носител съдържа необходимите документи съгласно настоящите изисквания на Правилника на СУ “Св. Кл. Охридски”.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Елени Люта е завършила бакалвърската си степен по история и филология в Аристотелския университет в Солун през 1997, а магистърската си степен по специална педагогика е получила в СУ “Св. Кл. Охридски” през 2013 г. Елени Люта е зачислена като редовен докторант по специална педагогика към катедрата по специална педагогика и логопедия на ФНПП при СУ “Св. Кл. Охридски” през 2013 г. за периода от 01.10.2013 г. до 01.10.2016 г. Първоначално неин научен ръководител е бил доц. Ивайло Петров, а впоследствие, поради неговата кончина, е поета от проф. дпн Цветанка Ценова. Отчислена е с право на защита на 07.12.2016 г., считано от 01.10.2016 г.

Понастоящем Елени Люта работи като специален педагог в Гърция.

3. Актуалност и важност на тематиката, обща структура на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в областта на обучението на деца и ученици от аутистичния спектър, с акцент върху използването на системата PECS с цел повишване на техните комуникативни умения и способности. Темата е интересна и актуална предвид увеличаващия се брой деца и ученици с нарушения от аутистичния спектър. От друга страна, доколкото ми е известно, системата PECS, въпреки че е добре позната в практиката, не е била досега обект на дисертационно проучване в България.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в общ обем от 239 страници, включително приложенията, като последните заемат над 45 страници. Той е с класическа структура. Състои се от увод, две теоретични глави, една глава, излагаща постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, изводи, приноси, библиография, две приложения. Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване, и анализа е приблизително 90:10:60 страници.

Двете теоретични глави са логически обвързани. Те добре и последователно запознават с основните постановки по изследвания проблем. Първа глава акцентира върху същността, дефинициите и особеностите в общуването при децата от аутистичния спектър, а втора глава ни запознава със същността, предимствата и особеностите на системата PECS. Изразявам удовлетворението си от системността и задълбочеността на двете теоретични глави.

Глава 3, в която се излага постановката на изследването, е добре оформена. Считам, че изведената цел е добре формулирана и ясна. Издигната е една работна хипотеза. Обект на изследването са 60 деца на възраст между пет и половина и шест и половина години, разделени в контролна и експериментална групи – по 30 деца във всяка. Г-жа Люта коректно е описала възрастта им, както и е посочила накратко входното ниво на комуникативните им умения. Посочено е, че изследваните деца са от районите около градовете Трикала, Волос и Лариса в Гърция. Методиката на изследването включва

прилагане на програмата PECS с цел разитие на комуникативните умения при експерименталната група деца.

Четвърта глава предлага обстоен статистически, количествен и качествен анализ на получените данни и резултати, както и дискусия върху тях. Използвана е програмата SPSS версия 20.0. Считам, че направеният анализ на резултатите е подробен и изчерпателен. Той посочва напредъка и постиженията на експерименталната група деца, използвали програмата PECS, на фона на контролната. В резултат на анализа се установява, че децата с аутизъм от експерименталната група усвояват зрителен контакт през първата фаза от прилагане на програмата, през втората започват да комуникират с възрастен, през третата демонстрират внимание, през четвъртата се наблюдават елементи на спонтанна реч, а през шестата фаза са налице прояви на общуване с друго дете. Анализът е онагледен от немалък брой таблици – общо 24, както и няколко диаграми и схеми – общо 10. Номерацията на последните е объркана, тъй като на стр. 114 например се намира фигура 4.1., а на стр.143 отново има фигура 4.1. Същото се отнася и за другите фигури. Някои от фигурите са излишно големи и заемат твърде много място – например, фиг. 4.1. на стр. 114 заема цялата страница, фиг. 4.2. заема цялата 117 страница и т.н. Страници 143-145 пък са изцяло заети само от фигури, без никакъв описателен текст към тях и без достатъчно яснота какво точно отразяват и показват.

В резултат от анализа на резултатите издигнатата хипотеза се потвърждава.

Изводите, посочени в т.6, са общо 11 на брой. Изводи 1 и 3 звучат малко неясно и сякаш по-скоро подготвят за това какво предстои да се каже в следващите изводи. Заключение липсва. Т. 6 на стр. 151-152 на практика е озаглавена „Заключение“ (Conclusions), но както посочих вече по-горе, според мен това са изводите към дисертационния труд – 11 на брой.

В двете приложения са дадени: 1) съпоставителна таблица на предимствата и приносите на програмата PECS съгласно изследванията на други автори, 2) богат снимков материал по стъпки от провеждането на различните фази на програмата.

Библиографската справка съдържа общо 195 източници на латиница. В Автореферата, на стр. 68, обаче се твърди, че „дисертацията е написана на база на 216 литературни източници“. За мен литературните източници са 195, но моля г-жа Люта да

коментира разминаването в стойностите. Цитирани са и пет литературни източника от последните 5 години.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите са разхвърляни в различни подточки – т. 7, 7.2., 7.2а, 7.2б. Според мен посоченото в т. 7 следва да се разглежда като препоръки (Recommendations), а т. 7.2. очертава приносните моменти, които са общо 7. Въпреки че т. 7.2а е озаглавена „Приноси на изследването към теорията“ всъщност, а т. 7.2б „Приноси на изследването към практиката“, те всъщност предлагат свободен текст, в който не се очертават конкретни приносни моменти, съгласно българските стандарти. Все пак в тях намирам разсъждения, свързани с цялостния принос на изследването към специалната педагогика, логопедията, психологията и пр.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията, които са описани и посочени в автореферата, са общо три, като едната е под печат. Заглавията им отразяват изследвания проблем и могат да се приемат за публикации по темата на дисертационния труд. Не е посочено и не става ясно обаче къде ще бъде отпечатана публикацията, която е под печат – моля за уточнение по този въпрос.

7. Автореферат

Авторефератът отразява добре и в синтезиран вид цялостното съдържание на дисертационния труд. Той е в обем от 69 страници. В него са включени 5 фигури и почти всички таблици от труда – 23 от общо 24.

8. Въпроси и препоръки, освен горепосочените

- Във Вашето изследване установявате, че зрителният контакт се появява още в първата фаза от прилагането на програмата PECS. Това според Вас при всички деца от аутистичния спектър, които ползват програмата PECS, ли трябва да се очаква и ще е възможно?

- Вие установявате поява на спонтанна реч у децата в четвъртата фаза от прилагане на програмата PECS. Възможно ли е според Вас някои деца да я демонстрират и в по-ранните фази?
- Не се докладват много резултати за напредък през петата фаза от прилагане на програмата. Наблюдват ли се и там някакви нови постижения у децата от експерименталната група?
- Как възнамерявате да използвате резултатите от извършеното изследване в бъдеще и как то би могло да допринесе за по-активното включване на програмата PECS в различни учебни заведения, в които се обучават деца от аутистичния спектър, в Гърция?

Заклучение:

Дисертационният труд на Елени Николаос Люта на тема „Развитие на комуникативна способност при деца с аутизъм чрез PECS (система за общуване чрез картини)“ съдържа научни постановки и научно-приложни резултати, които представляват принос за науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд представя едно интересно изследване и показва, че Елени Люта притежава както задълбочени теоретични познания, така и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване в научната област Специална педагогика.

Въз основа на всичко изложено по-горе, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнатите резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Елени Люта по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

София, 5 юни 2018 г.

С уважение: